

Doktorander och examina i högskoleutbildning på forskarnivå 2015

UF0204

I denna beskrivning redovisas först allmänna uppgifter om undersökningen samt dess syfte och historik. Därefter redovisas undersökningens innehåll och tillförlitlighet samt hur den genomförs och hur man kan ta del av resultaten. Genom att klicka på en rubrik i innehållsförteckningen kommer man direkt till aktuellt avsnitt.

Innehållsförteckning

A	Allmänna uppgifter	2
A.1	Ämnesområde	2
A.2	Statistikområde	2
A.3	SOS-klassificering	2
A.4	Statistikansvarig	2
A.5	Statistikproducent	2
A.6	Uppgiftsskyldighet	3
A.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	3
A.8	Gallringsföreskrifter	3
A.9	EU-reglering	3
A.10	Syfte och historik	3
A.11	Statistikanvändning	4
A.12	Uppläggning och genomförande	4
A.13	Internationell rapportering	5
A.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar	5
B	Kvalitetsdeklaration	6
B.0	Inledning	6
B.1	Innehåll	6
1.1	Statistiska målstorheter	6
1.1.1	Objekt och population	6
1.1.2	Variabler	7
1.1.3	Statistiska mått	7
1.1.4	Redovisningsgrupper	7
1.1.5	Referenstider	8
1.2.	Fullständighet	8
B.2	Tillförlitlighet	8
2.1	Tillförlitlighet totalt	8
2.2	Osäkerhetskällor	8
2.2.1	Urval	8
2.2.2	Ramtäckning	8
2.2.3	Mätning	9
2.2.4	Svarsbortfall	9
2.2.5	Bearbetning	10
2.2.6	Modellantaganden	11
2.3	Redovisning av osäkerhetsmått	11

<i>B.3</i>	<i>Aktualitet</i>	<i>11</i>
3.1	Frekvens	11
3.2	Framställningstid	11
3.3	Punktlighet	11
<i>B.4</i>	<i>Jämförbarhet och sam användbarhet</i>	<i>11</i>
4.1	Jämförbarhet över tiden	11
4.2	Jämförbarhet mellan grupper	12
4.3	Sam användbarhet med annan statistik	13
<i>B.5</i>	<i>Tillgänglighet och förståelighet</i>	<i>13</i>
5.1	Spridningsformer	13
5.2	Presentation	14
5.3	Dokumentation	14
5.4	Tillgång till primärmaterial	14
5.5	Upplysningstjänster	14

A Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

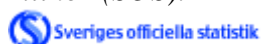
Ämnesområde: Utbildning och forskning

A.2 Statistikområde

Statistikområde: Högskoleväsende

A.3 SOS-klassificering

Tillhör (SOS): Ja



För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100).

A.4 Statistikansvarig

Myndighet/organisation: Universitetskanslersämbetet
Postadress: Box 7703, 103 95 Stockholm
Besöksadress: Löjtnantsgatan 21, Stockholm
Kontaktperson: Annika Pontén
Telefon: 08 - 5630 87 57
E-post: fornamn.efternamn@uka.se

A.5 Statistikproducent

Myndighet/organisation: SCB
Postadress: 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostergatan 23, Örebro
Kontaktperson: Olof Klingnéus
Telefon: 019 - 17 66 16
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Skyldighet att lämna uppgifter till universitets- och högskoleregistret föreligger enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001:99) och förordning om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor (SFS 1993:1153). Enskilda utbildningsanordnare åläggs att medverka i uppföljningar och utvärderingar av utbildningen enligt lagen om tillstånd att utfärda vissa examina (5 § SFS 1993:792).

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

A.8 Gallringsföreskrifter

Gallring sker enligt 3 kap. 8 § SFS 1993:1153 Förordning om redovisning av studier med mera vid universitet och högskolor.

För primärdata gäller en gallringsfrist på tre år, enligt SCB:s gallringsbeslut Dnr 2008/160.

A.9 EU-reglering

Statistiken berörs inte av någon EU-reglering.

A.10 Syfte och historik

Syftet med uppgifterna över doktorander och examina på forskarnivå är att belysa förändringar i tillströmning, närvaro och examination över tiden med kalenderår som vanligaste referensperiod.

Forskarutbildningsstatistiken skall utgöra urvalsram för enkätundersökningar och möjliggöra specialstudier bland annat genom sambearbetning med annan statistik.

Uppgifter om licentiander och doktorander började samlas in till SCB hösten 1958. I nuvarande register finns uppgifter om antagna till forskarutbildning, doktorandnybörjare, studieaktivitet, studiefinansiering och examina tillgängliga från 1970 (tidsperioden skiljer lite mellan olika delregister). Under 2012 medförde en ändring i förordningen om redovisning av studier m.m. (1993:1153) att uppgifter om tillgodoräknad utbildning för doktorander kunde börja samlas in.

Från den 1 juli 2007 gäller en ny utbildnings- och examensstruktur med tre nivåer: grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. På forskarnivån är det möjligt att tillgodoräkna sig vissa studier från avancerad nivå.

Lärosäten som tidigare inte haft rätt att utfärda forskarexamina fick under 2010 möjlighet att ansöka om att få tillstånd att utfärda generell och/eller konstnärlig examen på forskarnivå inom ett eller flera områden.

Under 2010 infördes även möjligheten för universiteten att ansöka om att få tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå.

Uppgifter om de 16 nationella forskarskolorna samlades in mellan hösten 2001 och hösten 2008.

Uppgifter om de tio forskarskolorna för utbildning av yrkesverksamma lärare samlades in mellan hösten 2008 och våren 2012. Lärarna ska, med bibehållen lön, under 2,5 år gå utbildningen medan de jobbar kvar som lärare under 20 procent av sin arbetstid. Därefter ska de kunna avlägga en licentiatexamen. Varje forskarskola består av en värdhögskola och ett antal medverkande lärosäten.

Under våren 2012 började uppgifter samlas in från fjorton nya forskarskolor för utbildning av yrkesverksamma lärare. Under hösten 2014 fortsätter satsningen med ytterligare fyra nya forskarskolor (kommer totalt att bli sju nya forskarskolor då några startar 2015).

Uppgifter om doktorander vid de så kallade anknytande högskolorna finns från 2007. Anknytande högskolor avser högskolor utan eller med begränsad examensrätt på forskarnivå, som ej kan anta doktoranden men som finansierar densamme.

Uppgifter om gemensamma samarbeten för studerande på forskarnivå finns från 2015. Gäller samarbeten mellan två eller flera lärosäten, även utländska, som resulterar i en gemensam forskarexamen.

A.11 Statistikanvändning

Statistiken över doktorander och examina på forskarnivå används för att ge en allsidig statistisk belysning av högskolans forskarutbildning, som underlag för planering, uppföljning och utvärdering av utbildningen, som urvalsram för specialundersökningar och underlag för internationell rapportering samt för uppdatering av registret ”Befolkningens utbildning”.

Användare är bland annat Universitetskanslersämbetet, Utbildningsdepartementet, universitet och högskolor, länsstyrelser, kommuner, forskare, media och studenter.

A.12 Uppläggning och genomförande

Doktorander och examina på forskarnivå grundas på totalundersökningar. Uppgiftslämnare är universitet samt högskolor med begränsad examensrätt på forskarnivå – för närvarande 28 universitet/högskolor. Uppgifterna hämtas huvudsakligen från universitetens och högskolornas studieadministrativa system Ladok och rapporteras till SCB via centralt utvecklade uttagsprogram. För Handelshögskolan i Stockholm, som inte är ansluten till Ladok, används sedan hösten 2012 en webbaserad rapportering.

En webbaserad rapportering används från samma tidpunkt även för uppgifter om doktorander vid forskarskolorna för lärare, som samlas in från de så kallade värdhögskolorna, samt för uppgifter om doktorander vid de s.k. anknytande högskolorna (högskolor utan, eller med begränsad, examensrätt på forskarnivå). Statistiken för dessa områden tas fram genom matchning mot uppgifterna som inkommer via den ordinarie insamlingen.

Rapportering görs två gånger per år efter kalenderhalvårets slut. Uppgifter från anknytande högskolor samlas in en gång per år.

Uppgifterna granskas, kodas och kompletteras vid SCB. När allt material inkommit och bearbetats framställs tabeller. Tabeller tas fram en gång per år och blir klara i april då de publiceras på SCB:s och Universitetskanslersämbetets

webbplatser. Ett statistiskt meddelande (SM) över *Doktorander och examina i högskoleutbildning på forskarnivå* publiceras i juni.

Uppgifterna sammanställs och lagras fysiskt i flera databaser med samlingsnamnet "Universitets- och högskoleregistret". Utifrån data i Universitets- och högskoleregistret skapas sedan statistiken till de tre produkterna "Doktorander och examina i högskoleutbildning på forskarnivå", "Sökande och antagna till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå" och "Studenter och examina i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå".

A.13 Internationell rapportering

Uppgifter lämnas årligen till Unesco/OECD/Eurostat i den så kallade UOE-enkäten. Uppgifterna avser nybörjare, studenter, examinerade, personal och ekonomiska data samt även bakgrundsinformation rörande utbildningssystemet. Vissa uppgifter avser läsår och vissa avser kalenderår. De skickas digitalt till en för de tre organisationerna gemensam adress.

Forskarutbildningsuppgifter lämnas även årligen till den så kallade NORBAL-databasen. Databasen innehåller statistik om doktorander och examina på forskarnivå i Norden och Baltikum. Uppgifterna sammanställs i Norge av NIFU, Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning.

A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inga förändringar är planerade.

B Kvalitetsdeklaration

B.0 Inledning

SCB deklarerar kvaliteten i statistiken enligt ett kvalitetsbegrepp som består av fem huvudkomponenter:

- (1) **Innehåll**, som framför allt gäller statistikens målstorheter.
- (2) **Tillförlitlighet**, som avser osäkerhetskällor och hur dessa påverkar statistiken.
- (3) **Aktualitet**, som omfattar tidsaspekter som spelar roll för hur väl statistiken beskriver nuläget.
- (4) **Jämförbarhet och sam användbarhet**, som avser möjligheter till jämförelser, över tiden och mellan grupper, samt till att använda statistiken tillsammans med annan statistik.
- (5) **Tillgänglighet och förståelighet**, som avser statistikens fysiska tillgänglighet och dess förståelighet.

För mer information om kvalitetsbegreppet för officiell statistik och en mer detaljerad redovisning av innebörden i de fem huvudkomponenterna, se rapporten *Kvalitetsbegrepp och riktlinjer för kvalitetsdeklaration av officiell statistik (MIS2001:1)* i serien *Meddelande i samordningsfrågor för Sveriges officiella statistik*. Publikationen finns på SCB:s webbplats.

Universitets- och högskoleregistret är ett longitudinellt register. Uppgifter om forskarutbildning finns i registret från 1970.

B.1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

1.1.1 Objekt och population

Statistiken har två objekt – personer och examina. Objektet personer omfattar två populationer

- 1) doktorandnybörjare, det vill säga personer som för första gången blivit rapporterade på forskarnivå med en aktivitet över 0 procent.
- 2) doktorander, dvs. personer som är aktiva, har över 0 procents aktivitet. (Icke aktiva doktorander har 0 procents aktivitet.)

Populationen för examina omfattar samtliga utfärdade examensbevis från högskolans forskarnivå.

Studering och examina vid *forskarskolorna* för utbildning av yrkesverksamma lärare är en *delmängd* av populationerna över doktorander och examina. Man kan vara nybörjare i forskarutbildning innan man blir nybörjare vid en forskarskola. Nybörjare vid forskarskolan, så kallade forskarskolonybörjare, blir man det kalenderhalvår man för första gången, efter starten i forskarskolan, rapporteras med en aktivitet över 0 procent. Även doktorander och examina vid de så kallade *anknyttande högskolorna* är en *delmängd* av populationerna över doktorander och examina men de är också en delmängd av doktorandnybörjarna.

1.1.2 Variabler

Nedan listas de viktigaste variablerna som redovisas i statistiken.

Doktorandnybörjare

Nybörjare i forskarutbildningen blir man det kalenderhalvår man för första gången rapporteras med en aktivitet över 0 procent. Enbart ett antagningsbevis är alltså inte tillräckligt för att bli klassad som doktorandnybörjare.

Doktorander

Som doktorander räknas de som har en aktivitet om minst 1 procent. Övriga (studerande med 0 procents aktivitet) benämns icke aktiva doktorander.

Examina

Uttaget utbildningsbevis avseende doktorsexamen eller licentiatexamen.

1.1.3 Statistiska mått

I huvudsak redovisas antals- och andelsuppgifter samt medianvärden. Nettoräkning sker avseende antalet nybörjare och doktorander men inte för examinerade. Med nettoräkning avses att den studerande räknas endast en gång i varje summeringsnivå.

1.1.4 Redovisningsgrupper

För samtliga målpopulationer

Kön	Personens kön.
Ålder	Ålder vid årets slut
Universitet/högskola	Utbildningsanordnare som har rätt att utfärda examina inom forskarutbildning.
Forskningsämne	Från och med 2011 används forskningsämne som ny grupperingsvariabel för forskarutbildningsämnena. Denna ämnesindelning, Standard för svensk indelning av forskningsämnena 2011, är fastställd av dåvarande Högskoleverket (Universitetskanslersämbetet) och SCB och den ersätter i statistikredovisningen både nationellt forskningsämne och vetenskapsområde. Den nya standarden har tre nivåer. Den högsta nivån har 6 forskningsämnesområden och den lägsta nivån består av 260 forskningsämnena. (Se även avsnitt <i>B.4.1 Jämförbarhet över tiden.</i>)
Utb. mot konstnärlig examen	Anger om ämnet ingår i studier mot en konstnärlig examen på forskarnivå.

För doktorandnybörjare

Studiefinansiering	Försörjning kan anges i en eller flera av åtta försörjningstyper.
--------------------	---

För doktorander

Studieaktivitet	100 procents studier ska motsvara en arbetsinsats av 40 timmar per vecka i genomsnitt under kalenderhalvåret.
Studiefinansiering	Försörjning kan anges i en eller flera av åtta försörjningstyper.

För examina

Examen	Forskarexamina grupperas i ett 30-tal grupper till och med våren 1998. Därefter används lärosätets benämning på examen.
Examenstyp	Doktorsexamen eller licentiatexamen.
Studietid	Bruttostudietid och nettostudietid.

1.1.5 Referensstider

Referensperiod är kalenderår och kalenderhalvår.

1.2. Fullständighet

Uppgifter om doktorandnybörjare och försörjning på forskarnivå finns tillgängliga från och med 1972, aktivitet från och med 1971 och examina från och med 1970. Statistiken ger en god bild av doktorander och examina på forskarnivå, men en viss eftersläpning i rapporteringen för senaste kalenderhalvåret förekommer dock, se vidare under avsnitt 2.2.2 *Ramtäckning* och 2.2.4 *Svarsbortfall*.

B.2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Statistiken över doktorander och examina på forskarnivå grundas på totalundersökningar. Det finns all anledning att anta att de uppgifter som redovisas håller hög kvalitet. De kommer huvudsakligen från universitetens/högskolornas studieadministrativa system Ladok, som även ligger till grund för lärosätenas årsredovisningar.

En viss eftersläpning för uppgifter om senaste kalenderhalvåret kan dock noteras, se vidare under avsnitt 2.2.2 *Ramtäckning* och 2.2.4 *Svarsbortfall*. Detta innebär att bland osäkerhetskällorna för statistiken är ramtäckning den största osäkerhetskällan.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

All statistik är totalräknad och därmed inte påverkad av urvalsfel.

2.2.2 Ramtäckning

Populationen definieras av att den forskarstuderande skall vara formellt antagen till utbildning på forskarnivå vid universitet eller vid högskolor som fått tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom ett visst område. Populationen är därför klart avgränsad. Uppgifter har erhållits från samtliga lärosäten. Rättningar och kompletteringar bakåt i tiden som inkommer från universiteten/högskolorna påförs registret och ingår därefter i kommande publiceringar.

Den *övertäckning* som kan förekomma är att doktorander felaktigt blir rapporterade från ett visst ämne vid en högskola, men de skulle egentligen vara rapporterade från ett annat ämne. Återkopplingar till högskolorna gör dock att en del felaktigheter upptäcks.

Undertäckning förekommer genom att lärosätena inte rapporterar samtliga doktorander och/eller examinerade. En viss *eftersläpning* i rapporteringen av aktivitet och försörjning sker, speciellt vid den första rapporteringen efter antagningen till forskarutbildning. Till viss del upptäcks undertäckningen genom kontroller av SCB. Storleken på täckningsfelen bedöms dock vara liten – se även avsnitt 2.2.4 *Svarsbortfall*.

En bedömning av kvaliteten i forskarutbildningen har gjorts i Bakgrundsfakta till Arbetsmarknads- och Utbildningsstatistiken, 2004:2, "Översyn av forskarutbildningsstatistiken. Bedömning av kvaliteten".

2.2.3 Mätning

Vilka uppgifter som får samlas in regleras genom förordning om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor (SFS 1993:1153). Uppgifterna hämtas huvudsakligen från universitetens/högskolornas studieadministrativa system Ladok och överförs till SCB via centralt utvecklade uttagsprogram. För Handelshögskolan i Stockholm, som inte är ansluten till Ladok, används en webbaserad rapportering där bl.a. personuppgifter för doktoranderna finns utskrivna i det utsända materialet. Uppgifterna är framtagna med utgångspunkt från föregående halvårs rapportering. Detta medför att ramtäckningen för Handelshögskolan är bra.

Även uppgifter om doktorander vid forskarskolorna för lärare samt de så kallade anknyttande högskolorna inhämtas via en webbaserad rapportering. Statistiken för dessa områden tas fram genom matchning mot uppgifterna som inkommer via den ordinarie insamlingen.

Instruktioner för insamlingarna finns på SCB:s webbplats www.scb.se/doktorander.

De mätfel som uppstår i undersökningen består till störst del i att uppgiftslämnarna feltolkar instruktioner och definitioner vilket gör att uppgifterna kan rapporteras på olika sätt av olika uppgiftslämnare. Registreringsfel i form av ogiltiga värden eller partiellt bortfall förhindras till stor del genom kontroller i samband med inläggning av uppgifter i Ladok. Det finns dock inget som tyder på att kvarvarande mätfel skulle påverka statistiken i någon större utsträckning.

2.2.4 Svarsbortfall

Svarsbortfall, vanligen förkortat till bortfall, uppstår när värdet på en eller flera variabler i en undersökning inte kan hämtas in. Saknas alla värden för ett undersökningsobjekt (t.ex. person, företag, kommun osv.) är det frågan om *objektsbortfall*; saknas enbart vissa värden, handlar det om *partiellt bortfall*.

Uppgifter som inte lagts in i tid i högskolornas studiedokumentationssystem ger objektsbortfall. En viss eftersläpning och komplettering av uppgifter kommer SCB tillhanda vid rapporteringen av efterföljande kalenderhalvår. För doktorandnybörjare avseende kalenderåret 2014 medförde kompletteringarna att antalet ökade med tre procentenheter vid jämförelse av 2014 års uppgifter

mellan de två senaste tabelluttagen. För aktiva doktorander hösten 2014 medförde kompletteringarna en ökning med två procentenheter. Detta är ungefär samma paritet som för 2014 års statistik och troligen kommer bortfallet att kunna beräknas till ungefär samma nivåer för 2015 års statistik.

Efterrapporteringar för föregående kalenderhalvår påverkar inte nybörjare och doktorander slumpmässigt. Den kan i stor utsträckning vara knuten till vissa lärosäten. Hälften av lärosätena kompletterade inte sina nybörjare alls för 2014, medan övriga hade ett tillskott på mellan 1 och 23 procentenheter.

Statistiken över doktorandnybörjare bygger på antaganden om att personer klassas som nybörjare när de för första gången rapporteras med en aktivitet över 0 procent. Detta medför att ett fåtal doktorander aldrig blir klassade som nybörjare då de till exempel enbart rapporteras med en antagning och en examen. För att klassas som nybörjare vid forskarskolor, så kallade forskarskolonybörjare, gäller att man för första gången, efter starten i forskarskolan, blir rapporterad med en aktivitet över 0 procent. Detta är av marginell betydelse för statistiken.

2.2.5 *Bearbetning*

Bearbetningsfel är fel som kan uppkomma när man bearbetar det insamlade materialet, manuellt eller maskinellt.

För vissa typer av fel som uppkommer vid databeredning (dataregistrering, kodning och granskning/rättning) kan man efter studier som bygger på upprepning av dessa moment ibland dra slutsatser om både risker och konsekvenser.

Andra bearbetningsfel beror på den ”mänskliga faktorn”, till exempel beräkningsfel, programmeringsfel och systemfel. Risken för att de ska inträffa och den konsekvens detta får för statistiken är mycket svår att beräkna. SCB arbetar kontinuerligt för att minimera riskerna för negativ inverkan på statistikens tillförlitlighet på grund av fel som beror på den ”mänskliga faktorn”, både förebyggande och genom snabba åtgärder när sådana fel upptäcks.

Fel och ofullständigheter kan förekomma i högskolornas material. Fel kan också uppstå vid den manuella kodningen och vid dataregistreringen. Noggrann granskning av högskolornas primärmaterial på mikronivå görs i särskilda granskningsprogram. Makrogranskning görs till exempel för att fånga upp forskarutbildningsämnen som helt saknas i rapporteringen. Granskning och kontakter med uppgiftslämnare leder till att kompletteringar och rättningar kan göras. Vilket får till följd att statistiken blir mer korrekt.

Rättning av personnummer är en viktig del av produktionsprocessen eftersom många resultat bygger på sambearbetningar med tidigare årgångar och även andra register inom SCB. Det finns ett system för personnummerrättning som använder *Registret över totalbefolkningen* (RTB) i sökandet efter ett korrekt personnummer och från högskolorna lämnas uppgifter om huruvida en student fått ett nytt (oftast korrekt) personnummer sedan föregående rapportering. Det är till allra största delen utländska doktorander som saknar korrekta personnummer. Hösten 2015 har nästan fyra procent av de aktiva doktoranderna ett ofullständigt personnummer och i delpopulationen ”Doktorandnybörjare” har 2014 drygt fem procent ett ofullständigt personnummer efter avslutad bearbetning. Problemet med dubletter ökar om produktionen innehåller ofullständiga personnummer.

Ett fåtal dubletter uppdagas i efterhand. Bedömningen är att detta inte påverkar statistikens kvalitet nämnvärt.

2.2.6 Modellantaganden

Inga andra modellantaganden görs än den metodik som redovisats ovan.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

Osäkerhetsmått i vanlig mening i form av konfidensintervall beräknas inte eftersom det är en totalräknad studie. Inte heller några andra osäkerhetsmått beräknas.

B.3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Uppgifter samlas in per kalenderhalvår. Redovisning sker kalenderårsvis för doktorandnybörjare och examina samt kalenderhalvsvis för doktorander.

3.2 Framställningstid

Framställningstiden efter kalenderårets slut är 4 månader för tabeller på webbplatsen. För statistiska meddelanden är framställningstiden 6 månader.

3.3 Punktlighet

Uppgifterna offentliggörs på SCB:s webbplats i april. Publicering sker enligt publiceringsplanen för serien Sveriges officiella statistik www.scb.se/publiceringskalender.

B.4 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Jämförbarhet finns från början av 70-talet med ett trendbrott hösten 1985 då en omläggning av statistiken fick till följd att antalet doktorander minskade med 1 400 jämfört med året innan. Den 1 april 1998 infördes nya regler om antagning till forskarutbildning med bl.a. krav på försörjning för hela studietiden. Detta ledde till en minskning av antalet doktorandnybörjare. De nya reglerna med bl.a. krav på försörjning påverkade speciellt antagningen till humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde, där antalet nybörjare minskade kraftigt 1998.

Genom olika beslut har en möjlighet att avlägga *licentiatexamen* (så kallad etappavgång) tillkommit successivt vid samtliga ”gamla” fakulteter. De första ”nya” licentiatexamina avlades 1982. Tidigare fanns en äldre licentiatexamen som kunde avläggas till utgången av juni 1972 eller i särskilda fall intill senare tidpunkt.

Försörjningstyperna är helt jämförbara från hösten 1998, dock har försörjningstypen Annan anställning utanför högskolan (än vid företag eller som läkare) delats upp i två delar från och med 2007. Delningen innebär att Företagsdoktorander särredovisas som en egen försörjningstyp. Vid jämförelse av försörjning före och efter hösten 1998, så är det endast anställning som doktorand och utbildningsbidrag som är direkt jämförbara.

År 1999 ersattes fakultetsindelningen av *vetenskapsområde* inom universitet och högskolor. Från och med hösten 1998 sker redovisning även efter *nationellt*

forskningsämne. Indelningarna finns införda bakåt i tiden. Från och med 2009 upphörde vetenskapsområde som indelningsgrund för resurstilldelning. Som avgränsning av examenstillstånd på forskarnivå används det inte längre utan har under 2010 ersatts av områden. Från och med 2011 gäller en ny indelning av forskarutbildningsämnena, se nedan under forskningsämne.

Det har tillkommit *universitet och högskolor* i statistiken som har fått fasta forskningsresurser eller vetenskapsområden inrättade. Mellan 1999 och 2001 tillkom 8 lärosäten. I och med att nya lärosäten från 2010 kan ansöka om examensrätt inom ett eller flera områden, så har det successivt tillkommit ytterligare 8 lärosäten som har startat utbildning inom områden på forskarnivån. De högskolor som tidigare hade vetenskapsområden inrättade ansökte 2010 hos dåvarande Högskoleverket (Universitetskanslersämbetet) och fick istället vissa områden inrättade.

Från och med 2004 års undersökning har en *ny definition av aktiva doktorander* införts. Forskarstuderande kan vara icke aktiva (med icke aktiv avses att den forskarstuderande har aktiviteten 0 procent) eller aktiva (en aktivitet om 1 procent eller mer). Förändringen har införts bakåt i tiden. I tidigare års publiceringar definierades icke aktiv som en aktivitet under tio procent och aktiv som en aktivitet om tio procent eller mer. Mellan hösten 1985 och våren 1998 har dock ingen omräkning skett pga. att aktivitetsuppgifterna då samlades in gruppvis och 0-9 procents aktivitet utgjorde då en grupp. Denna grupp räknas som icke aktiva. På motsvarande sätt ändrades definitionen av doktorandnybörjare till doktorandens första termin med minst 1 procents aktivitet. Även denna förändring har införts bakåt i tiden.

Redovisningen av doktorandnybörjare och examina sker per *kalenderår* (i stället för läsår) från och med 2004 års undersökning. Förändringen har införts bakåt i tiden.

Den 1 januari 2010 gick *Växjö universitet och högskolan i Kalmar samman till Linnéuniversitetet*. Det blir vid denna tidpunkt därigenom ett brott i statistiken för dessa lärosäten.

Forskningsämne. Från och med 2011 sker gruppering av forskarutbildningsämnena enligt den nya indelningen Standard för svensk indelning av forskningsämnena 2011. En översättning bakåt i tiden enligt den nya indelningens högsta nivå (6 forskningsämnesområden) har skett. I april 2015 finns uppgifter fr.o.m. hösten 1973 översatta.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Alla redovisningsgrupper kan betraktas som jämförbara då alla lärosäten som är anslutna till högskolornas Ladoksystem har gemensamma anvisningar till vad olika variabler står för. Utöver detta sänds även gemensamma anvisningar ut till samtliga lärosäten. Många lärosäten gör dessutom egna anvisningar (utifrån ovan nämnda) men där även lokala tolkningar kan ingå. Även till forskarskolorna för lärare sänds gemensamma anvisningar, liksom till de anknytande högskolorna.

Man bör dock tänka på att:

- antalet nybörjare och doktorander vid olika lärosäten kan skilja sig åt betydligt, då t.ex. vissa högskolor har fått examensrätt på forskarnivå under senare år.

- Doktorandnybörjare blir man enligt SCB:s definition bara vid första rapporteringstillfället med en aktivitet över 0 procent. Således innebär inte byte av högskola att doktoranden blir nybörjare vid den nya högskolan.

Lärosätena grupperar själva sina forskarutbildningsämnen enligt ”Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011”. Det inträffar dock då och då att ett lärosäte byter ut forskningsämnestillhörigheten för ett ämne. Detta kan få till följd att ett ämne som tidigare redovisats under t.ex. teknik efter ändringen kan komma att redovisas under naturvetenskap. Sådana ändringar påverkar även statistiken bakåt i tiden i den mån uppgifterna publiceras på nytt.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

Inom högskoleområdet publiceras officiell statistik över bland annat studenter och examina på grundnivå och avancerad nivå samt över doktorander och examina på forskarnivå. Det innebär att det går att jämföra t.ex. antalet som examinerats från grund- och avancerad nivå vid ett visst lärosäte med antalet som börjat studera på forskarnivå. Vidare publiceras statistik över sökande och antagna till grundnivå och avancerad nivå samt över personal vid universitet och högskolor. Redovisning av uppgifter om grundnivå och avancerad nivå sker på läsår medan personal vid universitet och högskolor redovisas på kalenderår. Vilket kan jämföras med forskarnivåns redovisning av nybörjare och examina på kalenderår och doktorander på hösten. Det publiceras även forskningsstatistik för universitet och högskolor, dessa uppgifter samlas in vartannat år.

Uppgifterna om doktorander och examina i högskoleutbildning på forskarnivå hämtas från universitets- och högskoleregistret som är ett totalräknat individbaserat register. Därmed finns goda möjligheter att sambearbeta med andra register. Samanvändbarheten är hög. Noteras kan dock att till doktorander räknas även inresande doktorander som normalt inte ingår i andra populationer, till exempel den folkbokförda befolkningen.

Utbildningarna är kodade enligt SUN 2000 (Svensk utbildningsnomenklatur) som i sin tur är anpassad till den internationella standarden för utbildningsklassificering (ISCED 97) för att möjliggöra internationella jämförelser.

B.5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Statistik över doktorander och examina i högskoleutbildning på forskarnivå publiceras i Statistiska meddelanden (SM):

- Doktorander och examina i högskoleutbildning på forskarnivå
- Utländsk bakgrund för studenter och doktorander (intermittent)
- Högskolenybörjare och doktorandnybörjare efter föräldrarnas utbildningsnivå (intermittent)

SM med officiell statistik publiceras på SCB:s webbplats www.scb.se/uf0204 och på Universitetskanslersämbetets webbplats www.uka.se. Tabeller publiceras även på SCB:s webbplats. Publicering i SCB:s Statistikdatabas kommer inte att kunna ske som tidigare på grund av ett tidsseriebrott som blir en följd av bytet av ämnesindelningen (se även avsnitt B.4.1 Jämförbarhet över tiden). Däremot publiceras uppgifter i Universitetskanslersämbetets NU-statistikdatabas.

Universitetskanslersämbetet publicerar även uppgifter bl.a. i sin årsrapport.

Redovisning sker även i SCB:s publikationer av mer övergripande karaktär.

5.2 Presentation

Statistiken presenteras i tabeller med flikar för definitioner och organisatoriska förändringar på SCB:s webbplats, www.scb.se/uf0204.

Statistiska meddelanden (SM) som består av text, tablåer, tabeller och diagram, har ett omfång på cirka 100 sidor.

5.3 Dokumentation

Statistikens kvalitet beskrivs i innevarande dokument, *Beskrivning av statistiken* (BaS). Detaljerad information om mikrodata finns beskrivet i *Dokumentation av mikrodata* (MetaPlus). Samtliga dokumentationer publiceras på SCB:s webbplats www.scb.se/uf0204.

5.4 Tillgång till primärmaterial

Statistikanvändare kan få specialbearbetningar gjorda. Forskare med flera kan, efter speciell prövning, få tillgång till avidentifierat primärmaterial.

I nuvarande register finns uppgifter om:

- Doktorandnybörjare från 1972
- Aktivitet från 1971
- Försörjning från 1972. Försörjningstyperna är helt jämförbara från hösten 1998
- Examensuppgifter från 1970

5.5 Upplysningstjänster

SCB: Olof Klingnéus, Enheten för statistik om utbildning och arbete,
tfn 019 - 17 66 16

e-post: foramn.efternamn@scb.se eller hogskolestat@scb.se.

Universitetskanslersämbetet: Ingrid Pettersson, Analysavdelningen,
tfn 08 – 563 087 62

e-post: foramn.efternamn@uka.se eller registrator@uka.se.